

Pratarmė

Nors sociologas Vytautas Kavolis kartą prasarė, kad jubiliejų šventimas yra kultūros paralyžiaus išraiška, vis dėlto sukakčių paminėjimas būna prasmingas, jei minėtojai bando naujai pažvelgti ir perinterpretuoti daugiau ar mažiau laike nutolusių kūrėjų tekstus ir jų esamą poveikį dabarties kultūrai. Šiame žurnalo numeryje toks analitinis žvilgsnis skvarbo trijų reikšmingų literatūros figūrų – kritikų Vytauto Kubiliaus ir Rimvydo Šilbajorio bei dramaturgo Kosto Ostrausko kūrybą – 2016 metais jie visi būtų šventę 90-mečius.

Straipsnių skiltį atveria Aušros Jurgutienės mokslinis tekstas, originaliai sulyginantis dviejų bene ryškiausių XX a. II pusės lietuvių kritikų darbus dekonstrukciniu aspektu. Konstatavusi, kad šiuo metu dekonstrukciją yra „ištikęs vaiduoklio likimas“, autorė polemiskai ir žaismingai „dekonstruoja“ Kubiliaus ir Šilbajorio kūrybos trajektorijas, kartu aktualizuodama jų palikimą bei reikšmę šiuolaikinei kritikai. Virginija Cibaruskė išsamiai pristato Jurijaus Lotmano recepciją Lietuvoje ir pasaulyje, aiškina atramines mokslininko kultūros semiotikos sąvokas ir pagrindžia jo teorijos gyvybingumą, ypač kai kyla diskusijų dėl teksto ir konteksto statuso. Aktualius literatūros kanono klausimus teoriškai ir praktiškai analizuoja Viktorija Šeina, straipsnyje tirdama Maironio kaip tautinio atgimimo dainiaus įsitvirtinimą ilgalaikiame reprezentaciniame lietuvių literatūros kanone. Eksperimentinio meno ir postdraminio teatro reiškiniai, patekę į absurdo poetika žėrinčią Kosto Ostrausko kūrybą ir tapę jos intertekstais – Aušros Martišiūtės-Linartienės straipsnio objektas.

Likusios publikacijos koresponduoja tarpusavyje, t. y. turi tiesioginių atgarsių ir sąsajų su dar bent vienu šio numerio tekstu. Siejasi retokai į mokslininkų akiratį patenkančios vaikų literatūros refleksijos: tarpukario vaikiškai periodikai ir to meto premijoms skirtas straipsnis bei recenzija lyderiaujančio vaikų literatūros tyrėjo Kęstučio Urbos knygai. Žurnale vis išnyrantį baltistinės problematikos sandą šikart reprezentuoja kalbininkės Reginos Kvašytės savitas požiūris į sutelktomis literatūrologų, istorikų, etnologų pastangomis parengtą straipsnių rinkinį *Baltiška, tautinė, regioninė savimonė baltų literatūrose ir kultūrose*, o latvistikos užuominų esama ir minėtame straipsnyje apie tarpukario vaikų literatūrą.

Tradicinį žurnalui *Colloquia* sovietmečio tyrimų segmentą pristato net trys įvairaus žanro publikacijos – straipsnis, pokalbis ir diskusinė rubrika „Nuomonių

domino“: Donata Mitaitė straipsnyje „30-ųjų metų kartos konformizmas ir iliuzijos“ gilinaisi į sovietmečiu gyvenusių poetų (Algimanto Baltakio, Alfonso Maldonio, Justino Marcinkevičiaus) kūrybos, laikysenos ir slaptojo vidinio gyvenimo nesutapčių klodą. Pasiremiant gausiais pačios autorės darytais interviu (sąlytinėmis istorijomis) ir nauja archyvine medžiaga, išskyla daug oficialiojo ir neviešojo gyvenimo prieštarų, kurias švelnina autorės nuostata – ne teisti ar teisinti, o suprasti „neherojiškas, klystančias, reflektuojančias ir vis dėlto dirbančias asmenybes“. Tokia pat humanizuojanti intencija bei akademinis korektiškumas ženklina ir kitus du tekstus – Neringos Butnoriūtės išsamų pokalbį su Čekijoje gyvenančiu poetu Almiu Grybausku apie jo intelektualinį brendimą sovietmečiu ir sociologės Irenos Eglės Laumenskaitės polemiską sovietmečio tyrimų aktualijų svarstymą „Kas tikro?“ rubrikoje „Nuomonių domino“. Autorė apžvelgia tris į knygas sugulčiusius socialinės tinklaveikos projektus, argumentuoja, kodėl šiuo metu kaip metodologinis įrankis išpopuliarėjusios sąlytinės istorijos (*oral history*) tik fragmentiškai atspindi konkrečios asmenybės tapimo istoriją, tad ją reikėtų matyti apklausiamo asmens visos *gyvenimo istorijos* kontekste. Sugestyvumo šiai publikacijai teikia tai, kad kalbama ne iš abstrakčios distancijos, o sovietmečio mentalinį palikimą traktuojant kaip likimiškai asmeninę problemą.

JŪRATĖ SPRINDYTĖ

Foreword

Although the sociologist Vytautas Kavolis once suggested that the celebration of anniversaries is a sign of cultural paralysis, such celebrations can be meaningful when those organising them attempt to take a fresh, reinterpretive look at texts from the distant or recent past, and to consider their influence on contemporary culture. In this issue of the journal such an analytical perspective was applied to three important literary figures – the critics Vytautas Kubilius and Rimvydas Šilbajoris, and the playwright Kostas Ostrauskas, each of whom would have celebrated his 90th birthday in 2016.

The “Articles” section opens with an academic analysis by Aušra Jurgutienė, who offers an original, deconstructive analysis of the two most influential Lithuanian literary critics of the second half of the twentieth century. Having acknowledged that deconstruction is currently “experiencing the fate of a ghost,” the author polemically and playfully “deconstructs” Kubilius’s and Šilbajoris’s creative trajectories while at the same time recognising their legacies and significance for contemporary criticism. Virginija Cibarauskė provides a thorough analysis of Yuri Lotman’s reception in Lithuania and the world and presents this scholar’s central cultural semiotics theories and establishes their relevance, especially in terms of discussions around the status of text and context. Viktorija Šeina offers a theoretical and practical analysis of always relevant discussions about literary canon in her article about the establishment of Maironis, the bard of Lithuanian national revival, within the permanent, representative Lithuanian literary canon. Experimental art and examples of postdramatic theatre – as they made their way into the absurdist poetics of Kostas Ostrauskas’s oeuvre and became its intertexts – are the object of Aušra Martišiūtė-Linartienė’s article.

The remaining publications correspond among themselves, i.e., they contain direct echoes with or connections to other texts in this issue. The reflections on children’s literature, a genre which only occasionally receives attention from Lithuanian researchers, are connected: an article about interwar children’s literature magazines and awards and a review of a book by leading children’s literature scholar Kęstutis Urba. The question of Baltic literature, which keeps coming up in the journal, is in this issue represented by the linguist

Regina Kvašytė's unusual perspective on the joint efforts of literary scholars, ethnographers, and historians to produce the collection *Baltiška, tautinė, regioninė savimonė baltų literatūrose ir kultūrose* (*Baltic, National, and Regional Consciousness in Baltic Literatures and Cultures*); there are also Latvian references in the above-mentioned article about interwar children's literature.

The traditional inclusion, in each issue of *Colloquia*, of material analysing the Soviet period in this case consists of three publications of different genres – an article, a conversation, and the discussion format “Domino of Opinions.” Donata Mitaitė's article “The 1930s Generation's Conformism and Illusions” explores the discrepancies between Soviet-era poets' writing, attitudes, and secret, internal lives. Drawing on extensive oral histories collected by the author as well as new archival material, the author identifies significant contradictions between official and private life – contradictions which are softened by the author's determination to neither judge nor justify, but rather understand “unheroic, fallible, reflective, and yet also working individuals.”

The remaining two texts are also marked by a similar, humanizing approach – Neringa Butnoriūtė's in-depth conversation with the poet Almis Grybauskas, who resides in the Czech Republic, about his intellectual coming of age during the Soviet period, and sociologist Irena Eglė Laumenskaitė's polemical review of developments in Soviet era studies – “What is Real?” – in the section “Domino of Opinions.” This author considers three social networking projects, that have appeared in book form, and presents the argument that, because the currently popular approach of oral history can only provide a fragmented view of a concrete individual's development, such analyses should always be viewed within the broader context of that individual's entire *life history*. This publication is especially suggestive because it is not speaking from an abstract distance, but is dealing with the legacy of Soviet mentality as a question of personal fate.

JŪRATĖ SPRINDYTĖ